

OPINA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI VITALITATEA DEMOCRAȚIEI

Prof.dr.Aurelian BONDREA

Dezbaterile teoretice și analizele sociologice, inclusiv sub forma unor sondaje, interviuri și chestionare - așa cum au fost, spre exemplu, cele întreprinse de americanii Almond și Verba în țări ca S.U.A., Anglia, Germania, Italia și Mexic au pus în evidență o multitudine de relații între exercițiul democrației, libertatea oamenilor și capacitatea lor de autoorganizare, cultura lor civică, pe scurt, între societatea civilă și statul democratic. Aș cum scriu cei doi autori în mult comentata lor lucrare de sinteză *Cultura civică*, "noi am încercat să specificăm conținutul culturii democratice prin examinarea atitudinilor dintr-o serie de sisteme democratice operative, mai degrabă decât să construim înferențe privind proprietățile

culturii democratice, deduse din instituții politice și condiții sociale... Noi nu susținem că studiul nostru va elimina speculațiile și va furniza propozițiile precise și testate ale unei teorii complete a democrației, ci, mai degrabă, că unele dintre aceste propoziții vor supraviețui testului analizei empiric-cantitative, iar altele nu", studiu sau experimentul lor sociologic, "furnizând unele răspunsuri la vechi întrebări și sugerând câteva noi întrebări"¹⁾.

Într-adevăr, așa cum arată și abordări mai recente, cum ar fi aceea a lui Ralf Dahrendorf (*Conflictul social modern*), pe măsură dezvoltării sociale, a modernizării lumii, apar noi situații și noi întrebări: "Cum se pot uni

democrația și inovația în fața pericolului biocratic crescând? Cum este posibilă schimbarea fără revoluție? Constituția libertății trebuie să dea un răspuns la aceste întrebări. Ea trebuie să găsească un drum între sunetele de sirene ale Scyllei democratizării totale și Charibida autocrației, ferindu-se, în același timp, de abisurile biocrației care impiedică rutele de călătorie ale progresului de oriunde"²⁾. De aici și concluzia autorului că drumul spre adevărată libertate, spre statul democratic de drept, spre o democrație plină de vitalitate și o societate civilă pe măsură este acela către statul "care servește" și nu "care domină", "sarcina istorică a creării societății civile" fiind "împlinită numai atunci când există pentru toți oamenii drepturi civile egale"³⁾.

Problema este însă mult mai complexă decât rezultă dintr-un asemenea enunț-deziderat, iar gradul de complexitate este dependent de realitățile sociale, economice, culturale, naționale.

(Continuare în pag. 2)

**1697:
UNIREA
CU
ROMA
UN
CONTROVERSAT
ACT ISTORIC
REVINE
ÎN ACTUALITATE**
Pag. 4

STAREA NAȚIUNII
**Clasa mijlocie
nu poate fi decât
națională**

PLEDOARIE PENTRU INTEROCEPTIE

Acad. Ștefan MILCU

Într-un eseu precedent, am comentat cei 5 exteroceptori care înregistrează informații din mediile de viață. Am amintit, de asemenea, despre existența, tot atât de specializată, a unei interocepții, mai puțin cunoscute, deși normalitatea ei este hotărâtoare pentru ceea ce s-a numit starea firească a organismului uman și, fără îndoială, generală în lumea vie. Interceptia nu înformea despre tot ce se întâmplă în corpul nostru, de la aparatul locomotor, la complicatele structuri ale organelor și țesuturilor. De la nivelul acestora sunt emise semnale, care sunt înregistrate la nivelul receptorilor cerebrați. Aceștia, la rândul lor, sunt situați la niveluri diferite în creier. Circuitul intercepției este modelat cibernetic printre buclă de transmisie, de la periferie la centru, și alta, de răspuns, de la centru la periferie.

Interceptia, ca și exteroceptia, poate avea un tonus normal sau tulburat, care explică de ce procese patologice, precum cele cacerioase, apar și se dezvoltă neînregistrate prin interceptie. Există, prin urmare, un prag al sensibilității intercepției, extrem de variabil, cum sunt și alte sisteme de reglare ale organismului.

Interceptia se desfășoară și în subconștiul, trădată uneori în vise și în nevrozele foibe și anxiogene, dacă străbat pragul conștiintării. Interceptia are încă numeroase dimensiuni insuficiente cunoscute sau discutabile, așa cum este ceea folosită în patologia psihanalitică.

Cunoașterea problematicii interceptiei în educație, ca și cunoașterea biologiei omului, constituie factori de mare însemnatate pentru normalitatea existenței noastre.

SOCIOLOGIE ȘI POLITICĂ OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT CA OBIECT AL CUNOAȘTERII

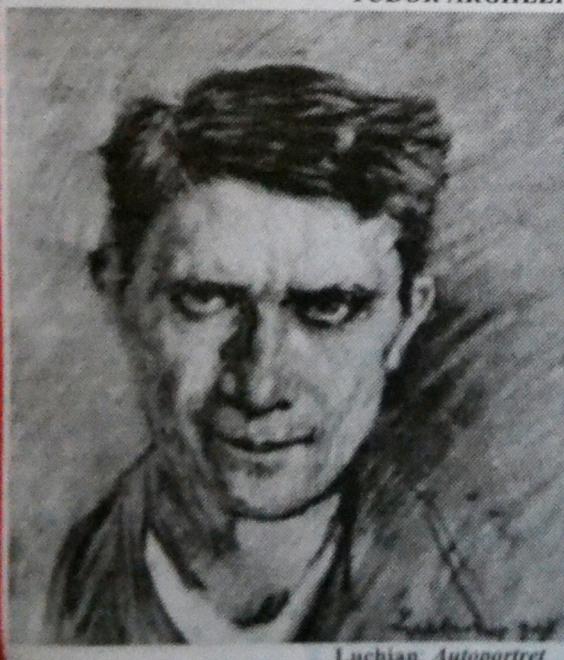
Prof.dr. Mircea NICOLAESCU

Tranzitia societății românești la democrație și economia de piață nu este un proces izolat; se înscrie într-o eervescență mondială tulburătoare ce marchează mersul omenirii spre o nouă civilizație, spre societatea informatizată și culturalizată a viitorului mileniu. Într-o lume a amplificării interdependențelor și a globalizării a tot mai numeroase probleme, când-după cum remarcă politologul american Stanly Hoffmann - "relațiile internaționale au devenit condiția primordială a vieții noastre cotidiene", ritmul neobișnuit al schimbărilor și ineditul multora din sfidările ce se cer soluționate, nerăbdarea timpului pun la grea incercare nu numai activitatea politică și cea economică, dar și științele sociale, concepțele și valorile consacrate, metodele de

(Continuare în pag. 6)

Convergire
cu prof.dr.
Radu VASILE,
vicepreședinte al
Senatului României

Pag. 3

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI VITALITATEA DEMOCRATIEI

(Continuare din pag. 1)

Cu alte cuvinte, relațiile organice de intercondiționare dintre o societate civilă matură și o democrație efectivă în serviciul cetățeanului internează pe competență, civismul și loialitatea acestuia acoperă întreaga gamă a raporturilor sociale, începând cu cele ale înțelegerii locului și rolului cetățeanului în societate.

Sociologic vorbind, această "înțelegere" privește - ca realitate și metodă de cercetare - două planuri sau două nivele distincte: pe de o parte, atitudinea societății, a unui sistem social-politic față de cetățean, iar pe de altă parte, conștiința individuală sau de grup, autoevaluarea de către cetățean a rolului său (drepturi, îndatoriri etc.). Din această perspectivă, sociologii sau politologii ce-și propun să evaluateze asemenea aspecte, reușescă a pune în evidență - ca rod al cercetării, dar și ca sugestii pentru noi investigații, în diverse contexte sociale și naționale - relevante relații

socio-politice: competență și participare, competență și valori politice, relații sociale și cooperare civică, încredere în oameni și încredere oamenilor, apartenența organizațională și asociațiile voluntare, inițiativa socială și autonomia organizațională, educația și cultura civică etc.

Asemenea relații sau ipostaze civice ori fapte de cultură politică se recomandă de la sine ca teme de cercetare concretă în diverse medii ale societății noastre, cercetare ale cărei rezultate pot contribui la afirmarea reală a organizațiilor societății civile, la întărirea vieții democratice. În fond, prin analiza sociologică sau prin cercetarea concretă, se ajunge la evaluarea tendințelor pozitive ale dezvoltării sociale, la depistarea (și, poate, evitarea) celor negative, la stimularea fenomenelor atât de dificile ale integrării sociale, pormindu-se de la adevărul că între cultura civică și stabilitatea democratică există, trebuie să existe, o strânsă legătură.

Este, astfel îndepărtăți a spune, în termenii lui Dahrendorf, că "societatea civilă reprezintă cea mai de încredere ancoră a libertății, în vreme ce democrația îi procură expresia cea mai vizibilă", deși, adesea, "democrația rămâne un concept îngelător".⁴ Este evident că pentru a cunoaște în profunzime și nuanță viața socială, procesele sale complexe și permanent contradictorii, pentru a ajunge la estimări și evaluări obiective, calea cea mai fertilă o constituie analiza directă, cercetarea cu mijloace moderne a tuturor proceselor vieții sociale. Iar aceasta, se înțelege, nu de dragul cercetării sociale în sine, al "decupării" unor imagini sociale convenabile sau neconvenabile politice, ci în interesul căutării de soluții realiste pentru depășirea situațiilor critice ale tranzitiei, pentru deschiderea de câmpuri de acțiune în beneficiul societății civile și cu participarea largă, angajantă a cetățenilor.

1) Gabriel A. Almond, Sidney Verba, *Cultura civică. Atitudini politice și democratice în cinci națiuni*, CEU Press, București, 1996, p.41.

2) Ralf Dahrendorf, *Conflictul electoral modern. Eseu despre politica libertății*, Humanitas, București, 1996, p. 85.

3) Ibidem, p. 66-67.

4) Ibidem, p. 98.

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA

ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Gheorghe Zamani
- Prof.dr. Petre Mălcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

- Prof.dr. Ștefan Lache

- Adrian Păunescu

- Prof.dr. Ion Rebedeu

- Prof.dr. Ion Mihail Popescu

- Prof.dr. Gheorghe Cazan

- Prof.dr. Ion Tudosescu

- Prof.dr. Tiberiu Nicola

- Prof.dr. Virgil Constantinescu

- Prof.dr. Mihai Mercea

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Mircea Nicolaescu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘI INVĂȚĂMÂNTUL ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL

- Acad. Ștefan Milcu

- Acad. Radu Voinea

- Acad. Stefan Pascu

- Acad. Ion Coteanu

- Acad. Cristofer Simionescu

- Acad. Ștefan I. Ștefănescu

- Acad. Marius Peculea

- Prof.dr. Emil Tocaci

- Prof.dr.doc. Grigore Posea

- Prof.dr. Gheorghe Secară

- Prof.dr. Emil Mihuleac

- Acad. Nicolae Cajal

- Acad. Contstantin Bălăceanu-Stolnici

- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu

- Prof.dr. Caius Traian Dragomir

- Prof.dr. Andrei Firică

- Prof.dr. Dorin Sarasoleanu

- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa

- Prof.dr. Nicolae Ursea

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion

- Prof.dr. Alexandru Boboc,

membru corespondent al

Academiei Române

- Radu Beligan

- Grigore Vieru

- Dinu Săraru

- Prof.dr. Ion Dodu Bălan

- Prof.dr. Victor Giuleanu

- Dumitru Radu Popescu

- Acad. Ion Filipescu

- Acad. Vasile Gionea

- Prof.dr. Gheorghe Uglean

- Prof.dr. Antonie Iorgovan

- Prof.dr. Adam Popescu

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Acad. Aurelian Bondrea

- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeala

- Prof.dr. Ioan Scurtu

- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

- Acad. Vasile Uglean

- Prof.dr. Antonie Iorgovan

- Prof.dr. Adam Popescu

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

- Prof.dr. Andrei Popescu

- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

- Prof.dr. Ștefan Costea

- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

- Prof.dr. Nicolae Popa

Să protejăm capitalul românesc

■ Să cine mai poate urmări acest proces în condiții privatizării masive și rapide?

- Instituțiile abilitate, în primul rând F.P.S., despre care spune că va coordona corect acest gen de operații. Si apoi noi avem întreprinderi rentabile și ca afaceri, nu numai cu patrimoniu. Față de ce trebuie să se urmărească, prin măsuri adecvate, protecția capitalului românesc, astfel încât să fie pus pe o poziție egală, de parteneriat cu investitorii străini. Să vorbă mult de succesul reformei în Cehia, Polonia. Dar cheia acestui succes - au spus-o mulți specialiști - este infuzia de capital străin. Altă cale nu există. Dar acest capital trebuie să fie **marele capital**, reprezentat de firme serioase, cunoscute, cu piețe de desfacere, nu de oameni de afaceri obscuri, intermediari, de care trebuie să ne ferim tocmai pentru că ar putea prelua o întreprindere pe care s-o vândă a doua zi, cu un anumit câștig pentru ei, fără să fie eficienteze.

■ Înțeleg că lozinca "Prin noi înșine!" nu este atât de depășită pe căi încercă uni să prezinte.

- Designur, și în condiții actuale, politica generală în acest domeniu trebuie să urmărească, după părerea mea, două obiective: eliminarea posibilităților de "fraudă" a intereselor naționale românești, așa cum aminteam, de către parteneri obscuri sau intermediari, și promovarea unor firme serioase, binecunoscute. În al doilea rând, să urmărească protecția capitalului românesc. Printr-o politică, într-adevăr coerentă, trebuie eliminată miliardaria noastră de carton și promovată sistematic crearea clasei mijlocii românești, care este pentru noi fundamental oricare societăți moderne. Or, clasa mijlocie nu poate fi decât națională și aceasta ar trebui să fie scopul fundamental al oricărei politici. În lipsa clasei mijlocii naționale, societatea devine africană sau de altă natură, în care 5 la sută din populație este foarte bogată, iar peste 90 la sută trăiesc la un nivel de supraviețuire. O asemenea societate nu poate susține o economie modernă și nici o creștere economică reală.

■ Într-o asemenea economie modernă, ce rol îl atribuți componentei sale agrare și cum se concretizează aceasta în politicile dv. rurale?

- Este evident că nu poate exista o agricultură modernă cu o pulverizare a proprietății. Este necesară concentrarea acesteia, fie ca o proprietate personală (maximum 100 ha), cum sunt fermele familiale din Occident, fie sub formă asociațivă. Dar pot rămâne și proprietari de 2-5-10 ha, mai ales în zonele de munte. Însă, indiferent de forma acestor proprietăți, condiția principală este ca politicele rurale să le sprinje finanțări, în sensul dotării lor cu unele agroclăsi moderne. Se cere apoi refacerea sistemului de irigații, care să intre în folosință și întreținerea noilor proprietăți. Scopul esențial este realizarea unei proprietăți agricole mici și mijlocii care să fie rentabile. Drept urmare, liberalizarea pieței pământului nu poate fi un fenomen negativ, cu condiția de a se limita posibilitatea ca cetățenii străini să ia mari suprafețe de teren sau concentrarea acestora în proprietăți de peste 100 ha, în numele unei persoane.

■ În încheiere, îngăduim-o să întrebă aparte: între publicațiile consultate de dv. văd și „OPINIA NAȚIONALĂ“. Cum o apreciați?

- Ca pe o revistă interesantă pe care o citesc cu plăcere. Vă rog să mi-o trimiteți la fiecare apariție.

STAREA NAȚIUNII

CLASA MIJLOCIE

NU POATE FI DECÂT NAȚIONALĂ

■ Stimate domnule senator, programul de guvernare al premierului Ciortea reprezintă un compromis între mai multe tendințe, concretizate prin partidele intrate în coaliția de guvernare, ceea ce înseamnă că dacă ar fi fost alcătuit exclusiv din perspectiva PNT-CD, el ar fi arătat, probabil, altfel. Ați putea să-mi spuneți cum anume ar fi arătat? Ce modificări i-ați fi adus celui actual?

- Într-adevăr, fiind vorba de un guvern de coaliție, programul lui nu putea fi decât un compromis între diferențe politice diferite. Din punctul meu de vedere, ca reprezentant al PNT-CD, un program cu adevarat viabil nu poate renunța la două direcții esențiale: sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii, care să conducă la formarea unei clase mijlocii, puternice și prospere, (liberi profesioniști, de la avocați, doctori, la întreprinzători sau funcționari); adoptarea unei politici fiscale adecvate, ca instrument de macrostabilitate. Acest din urmă aspect îl văd ca un "joc" al ratei fiscalității pentru sprijinirea capacitatii investiționale a firmelor românești. Faptul că ar fi mai necesar ca căt rata creditelor bancare a depășit 100 la sută. Deci, o rată care, practic, ucidε creditul pentru oamenii de afaceri obisnuiți și onorabili. Din păcate, aceste două aspecte nu sunt prisărate în actualul program de guvernare. Nu s-a mai aplicat prevederea cu anularea impozitelor agricole, au fost amâname unele facilități la export, s-au amânat, de asemenea, degrevările fiscale pe salarii, care ar fi fost mai eficace decât indexările. Apoi, acest program apăsa, presează pe întreprinderile mici și mijlocii, al căror rol este, cum spuneam, să creeze clasa mijlocie puternică și prosperă - teză fundamentală a PNT-CD. Ceea ce nu mă împiedică să acționez ca acest program să uită o imagine că mai bună în fața opiniei publice.

Noi nu agreeam jocul pe o singură carte

■ Ați atins o problemă esențială: modul în care este perceptuat acest program de către populația României. Considerați că insistența de a prezenta acest program ca singură alternativă, singură sansă, ultimă scadență este de natură să stimuleze încrederea în el? Nu tocmai astfel se cultivă convingerea că România joacă totul pe o singură carte? Să dacă este așa, n-ar fi o probă de elementară înțelepciune să sim pregătiti și pentru alternativa când această carte poate să nu ne ieșă? Să nu uităm că tot acest program de guvernare se sprijină pe nevoie de austeritate, de sacrificiu, atitudini greu de conceput fără o motivație adevarată, de reușită sigură.

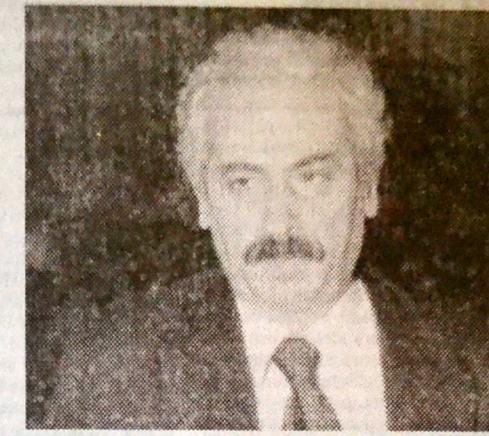
- Se poate spune, cred, că, în esență, România nu are altă cale decât de a adopta un alt ritm, mai rapid, al reformei economice. Acest lucru este logic pentru că, din diverse motive obiective, dar mai ales subiective, procesul fundamental ca atare aproape că a băut pasul pe loc. Trebuie să fie înțeleas, deci, că programul prezentat are în vedere tocmai asanarea structurilor economice în vederea eliminării acelor pierderi care au grevat asupra sistemului economic românesc. Înălăturările nu se pot opri aici. În

- Con vorbire cu prof.dr. Radu VASILE, vicepreședinte al Senatului României -

condiții normale, acest program poate da rezultate, după părerea mea, într-un an și jumătate, după care trebuie să se treacă la un program care să aibă în vedere punerea în mișcare a mecanismelor care determină o creștere economică solidă. Deçi trebuie să se concentreze pe unul sau altul din cele două domenii fundamentale ale unei economii: cercera sau/si oferă. Or, ca să realizezi o relansare economică trebuie să acționezi, cu precădere, în domeniul cercerii agregate, deci cercerii totale. Drept urmare, trebuie să înțelegem că actualul program vizează o anumită etapă și un anumit obiectiv care, odată rezolvate, sperăm, urmează să redescădă calea unui adevarat program economic de relansare. Deçi, există mai multe soluții și aplicarea lor poate fi deosebit de complexă și spațiu. Nu și vorba de a juca totul pe o singură carte, ci de a evalua cu realism complexitatea situației economice a României spre a adopta soluții optime.

■ Apelul dv. la o abordare realistă și nuantată a crizei pe care o străbate este binevenit și pentru motivul că astăzi se invocă frecvent reconversia profesională, ca un antidot al somajului, pierzându-se din vedere că piața muncii din România rămâne o mare necunoscută. Din moment ce nu știm ce profesioni vor fi căutate, cum poți face reconversia profesională a somerilor? Tot atât de nerealistă apare și opinia după care orice somer, dacă încasează o dată ajutorul social pe mai multe luni, poate deveni un întreprinzător, un patron. Nu credeti că este periculos să ne legămăm în asemenea iluzii?

- Aici înțălnim un complex mai larg de paradoxuri: primul, de pildă, se oglindește în chiar datele statistice pe anul 1996. Ele arătau o rată a somajului de 6-7 la sută. Analiza macroeconomică arată, însă, că definirea unei economii cu ocupare deplină (full employment) pentru anii '80-'90 este tocmai o economie cu o rată a somajului de 6 la sută. Ar reiese, deci, că în anul 1996 aveam în România o economie cu o ocupare deplină. Ceea ce știm că nu este adeverat. Acest nivel relativ scăzut a fost determinat de lipsa restrucțării. Apoi, în România, aşa cum am remarcat, nu există o piață a muncii în sens occidental. Dacă o firmă vrea să angajeze o secretară, un sofer etc., ea nu are de unde să aleagă, fapt ce contrazice ideea de piață a muncii.

Să reținem și faptul că în definiția Organizației Mondiale a Muncii, o bună parte din cei ce sunt înregistrați ca someri nu sunt someri propriu-zis, pentru că au și alte surse de venit. Pe de altă parte, însă, este o glemă să consideri că somerul, prezent sau viitor, prin anumite programe de reorientare profesională, poate deveni un patron. Noi credem că, totuși, România poate suporta o rată a somajului de 10-11 la sută, cu condiția ca el să nu devină unul cronici, ci, ca efect al restrucțării, să ofere și șansa revenirii în muncă a celor disponibilizați. Pentru că somajul, după părerea mea, reprezintă un fenomen economic dramatic, cu impact teribil asupra mentalității sociale și individuale. Frustrările determinante de somaj în ceea ce privește realizarea carierei pot evoluă spre situații politice imprevizibile și grave. Avenii exemple numeroase în istorie.

■ Cu atât mai mult, aș adăuga, că căt cei mai afectați de pe urma somajului sunt tinerii. Dacă și până acum, peste 50 la sută dintre someri erau tineri până la vîrstă de 28 ani, iar mulți dintre absolvenții de liceu, de școală profesională și uneori chiar de facultate debutau în activitatea socială ca someri, ce se va întâmpla de acum înainte cu tineretul român în urma preconizării disponibilizării masive a forței de muncă?

Atenție la tineri!

- Când vorbeam despre impactul dramatic al somajului mă gândeam în primul rând la tineri. De aceea o societate stabilă, serioasă, trebuie să prin programele sale socio-profesionale alternative să-i vizeze în primul rând pe tineri. Există multiple metode utilizate în acest sens în Occident și chiar dacă n-au dus la rezultatele globale așteptate (în Franța, Spania, Germania), ele merită să fie analizate, chiar dacă nu se pune problema să le copiem ca atare. Intervine apoi și un alt fapt: nivelul de viață în România este, evident, mult mai scăzut decât în aceste țări. Ca urmare, și nivelul securității sociale este mai scăzut. Deçi, a-i lăsa pe tinerii absolvenți fără sprijin, fără speranță, comportă, în condițiile românești, un efect social mai grav decât în cazul Franței sau Germaniei. Tocmai de aceea, orice program economic, după părerea mea, trebuie să aibă în vedere, ca obiectiv fundamental, acest segment

al populației - tineretul - și nu este lipsit de interes că o țară ca SUA a avut și are în toate politiciile economice, elaborate de diferite administrații și președinți, soluții pentru reducerea somajului în special la tineri. Chiar dacă nivelul de securitate socială în SUA nu este atât de ridicat și puternic ca în Germania, Franța sau Suedia. Dar acolo protecția socială a tinerilor se face prin crearea de locuri de muncă, nu prin alocații, cu transfer de la buget. Să dacă ei se ocupă de asta, dar nu!

■ Cum vedem, orice soluție face apel, în cele din urmă, la resurse, la căt mai multe și mai bogate resurse naționale. Un adevarat de care toată lumea este la noi conștientă. Să poate tocmai de aceea apar frevenț intrebările: cu ce este mai profitabil pentru noi procesul de vânzare a unei părți din patrimoniul național (inclusiv pământ) decât concesionarea lui pe 99 de ani, bunăoară? La actuala criză financiară din România, nu tocmai prin vânzare ajung bunuri românești fundamentale în mâna unor străini? Să nu apare tocmai astfel riscul ca decizile ce ne privesc să fie luate din afară tării?

- Un proces de privatizare, aflat în a doua etapă a sa (după ce s-au împărțit cele 30 la sută), nu este un proces în sine, nu reprezintă un scop în sine, ca o sarcină de bisfat, ci el este un instrument de eficientizare a unei întreprinderi. Deçi, după modelul occidental, dar și central și est-european, procesul de privatizare trebuie să aducă bani la bugetul statului, cu precădere valută. Cu alte cuvinte, o combinație economică, indiferent sub ce formă, fie cu acționari majoritari, fie într-o altă formulă, trebuie să fie privită nu neapărat în sens contabil, care este irelevant, ci ca o valoare de afaceri. De aceea, când se intră într-o asemenea combinație, fie cu investitorii români, fie cu unii străini, trebuie să fie puse anumite condiții, prevăzute ca atare în contract: profitul pe o anumită perioadă de timp; un anumite procent sau nivel de ocupare a forței de muncă (cu un număr de angajați, pe o anumită perioadă de timp); asigurarea pieței de desfacere (pentru a nu se produce de dragul producției); aportul de capital etc. Dacă aceste condiții sunt realizate, operația în sine și profitabilă pentru ambele părți. Dar când aceste criterii nu sunt realizate, trebuie să fie adoptate măsuri de anulare a contractului. Altă soluție nu există.

Mihai IORDĂNESCU

1697: UNIREA CU ROMA

Un controversat act istoric revine în actualitate

27 martie 1697 - „Sinodul de la Alba Iulia, convocat de mitropolitul Teofil, acceptă Unirea cu Roma pe baza celor patru puncte: recunoașterea supremăției papale, a existenței purgatorului și a președerii Sfântului Duh și de la Fiul, precum și împărășirea cu azimă, în schimb purificării ritualului, a egalității în drepturi cu clerul catolic și a recunoașterii mirenilor uniti ca «fiți ai patriei», adică cu «drepturi cetățenești depline».

SEMNIFICATII RELIGIOASE DAR, MAI CĂ SEAMĂ.

LAICE

Dr. Augustin DEAC

De milenișii poporul român, unul dintre cele mai vechi popoare ale Europei, s-a dezvoltat și afirmat în vîbra strămoșilor săi autohtoni, de neam latin, în vecchia Dacie ca un popor unitar atât în ceea ce privește limbă, înșățirea, obiceiurile, tradiția, cât și în viață spirituală, creștin-ortodoxă, el fiind creștin dintru început.

In epoca medievală, în pofta hotarelor vremelnic desprățitoare dintre cele trei țări românești - Munteană, Transilvania și Moldova - s-au manifestat permanent strânsă și puternice legături social-economice, politice, culturale, religioase dintre români de pe ambi versanți ai Carpaților, ceea ce a constituit lantul rezistenței încăpătăname față de tendințele vrăjitoarelor cotropitorilor de a frâng unitatea lor națională și religioasă. De remarcat că în Transilvania, prin colonizarea de către regalitatea catolică ungăra și a unor resturi din seminția migratoare maghiara și prin aducerea apoi aici și a altor coloniști - sași și seculi - s-a urmărit nu numai dominarea românilor băstinași, cărora li s-au răpit toate drepturile avute, fiind transformați în iobagi, ci și diminuarea numărului lor printr-o politică inversunată de catolicizare forțată. După desfășurarea regatului feudal ungăr, în urma bătăliei de la Mohacs, din anul 1526, la care alături de otomani au luat parte și unități românești, în Transilvania, cele trei etnii colonizate aici - maghiara, săsească și secuască - devințe prin abuz "năpâni" dominante au frustrat în continuare poporul român de aici de toate drepturile sale, declarându-l tolerat pe proprietari său pământ strâmoșesc, și extinzând jugul iobagiei, inclusiv asupra prelațiilor săi. Ba mai mult, au desfășurat și o dezăntăță propagandă printre români ortodoci și scopul de a-i abuza de la religia lor strâmoșescă și de a le impune confesiunea reformată, eretică, pe care ele și-o însușiseră nu cu mult timp în urmă, ca pas hotărător în procesul de dezonaționalizare continuă a românilor.

Instalaarea apoi în Transilvania, la sfârșitul secolului al XVII-lea a domniei habsburgilor catolici a constituit un nou pericol pentru români de pretutindeni. Curtea de la Viena a fost, după cum bine se știe, acea putere străină care a pus capăt înfăptuiri istorice de la anul 1600 a domnului românesc Mihai, ce reușise prin viteză și printr-o diplomatie astfel, sub o conducere politică unică toate cele trei țări românești, împlinind astfel, pentru un moment, visul milenar al înaintașilor săi, de reînregire a vechii Dacie. Simțind din pînă incertările mulților domni și voievozi din toate cele trei țări românești, în secolul care a urmat lui Mihai Viteazul, de a rededită întocmai exemplul mareului unificator de țară, dar mai ales vîzând în Tara Românească, condusul de înțeptul și slăministul domn, Constantin Brâncoveanu, ce reușise să ridică Tara

la o dezvoltare materială și culturală la un nivel deosebit, și care devenise centru de atracție și sprijin material în păstrarea etnicității românilor din celelalte două țări. Curtea catolică de la Viena va acționa cu toate puterile pentru a frâng unitatea de monolit națională și religioasă a poporului român. De fapt, o stăvili puternică în calea ei spre cotropirea de noi teritorii, urzind în acest scop cele mai violente planuri.

Urmărind întărirea dominației ei în Transilvania, prin consolidarea rolului Bisericii romano-catolice în conduceră treburilor politice ale Principatului transilvan, unde etnile minoritare privilegiate - maghiara, săsească și secuască -, de confesiuni protestante, luterane și unitariene, erau stăpâne, Curtea de la Viena s-a orientat spre masa românilor majoritari și autohtoni. Aceștia îndurau vechiul jug al iobăgiei, forțați împreună cu preoții lor iobagi la prestația a 244 de zile lucrătoare pe an, pe moșile și la conacele aristocraților maghiari, fiind frustrați de toate drepturile elementare social-economice, politice și religioase. Scopul nu era altul decât de a-i atrage spre o unire a Bisericii române de aici cu Biserica Romei catolice, prin promisiuni ademenitoare, ca ridicare din iobăgie a preoților și mirenilor români, recunoașterea egalității în drepturi a românilor cu celelalte "națiuni" dominate etc, pentru a deveni aici unul din pilonii sprijinitori ai stăpânirii habsburgice. Dar, ceea ce era și mai grav vizual modul de înfăptuire a acestei ademneniri astfel încât români din Transilvania să intre în toate legăturile lor politice și religioase cu domnitorul muntean ortodox - Brâncoveanu.

Imperialii habsburgici și-au înfăptuit aceste planuri, folosind toate mijloacele de la presuasiune și ademenire până la înșelăciune și amenințare.

În lucrări și manuale de istorie, după cum se știe, este consensul că **27 martie 1697** ca momentul când "Sinodul de la Alba Iulia, convocat de mitropolitul Teofil, acceptă unirea cu Roma pe baza celor patru puncte (recunoașterea supremăției papale, a existenței purgatorului și a președerii Sfântului Duh, și de la Fiul, precum și împărășirea cu azimă) în schimb purificării ritualului /ortodox/, a egalității în drepturi cu clerul catolic și a recunoașterii mirenilor uniti ca «fiți ai patriei», adică cu «drepturi cetățenești depline»". Studiile critice asupra fondului de documente privitoare la începiturile acțiunii de atragere la unirea cu Vaticanul a românilor transilvăneni, facute de eminenți cercetaitori ca Nicolae Dennisianu, Ioan Lupaș și îndeosebi Silviu Dragomir scot în evidență că **"Incepiturile unirii nu se cunosc decât din mărturia documentelor păstrate de iezuiții"** din Transilvania, în special, și că așa-zisele "documente" atribuite Soborului și mitropolitului român,

mă lapăd de toate corespondența chismatilor, a ereticilor și a Craioveanu Vodă Tării Muntești, nici o corespondență de acum înainte cu aceia răspuns nu voi avea și nici pe bucurieșean mai mult al meu Arhiepiscop și Mitropolit a fi nu-l voi cunoaște, dar eu întruna, cu tot Soborul meu, Arhiepiscopului de Estergom mă smereșe, preacea a fi Mitropolitul meu îl cunosc, de acesta în toate... asculta-vă". La acest jurământ au aderat mai mulți protopopi, preoți transilvăneni și mireni, punându-se astfel bazele noii Biserici catolice de răsăritean.

Făgăduelile Curții de la Viena prin cele două diplome, care-i scoateau pe români transilvăneni din situația de toleranță și le oferă perspectiva de a putea face parte din națiunile constituționale ale Principatului transilvan, au fost doar niște jalnice momeli, care nu s-au aplicat niciodată, fiind lăsate secret și descoperite cu zeci de ani mai târziu. Totuși, unirea cu Biserica Romei a avut unele urmări favorabile, acelea de a fi facilitat

studierea de către unii preoți români în cenușa universității și arhiepiscopiei de la Roma și Viena, unde au aflat și mai mult despre originea lată a populației române, ceea ce a contribuit la dezvoltarea și afirmarea conștiinței naționale a tuturor românilor.

În poftida interzicerii menținerei legăturilor politice, spirituale și de altă natură cu românii ortodocși, arhiepiscopii greco-catolici din Transilvania au continuat împreună cu Biserica ortodoxă lupta pentru emanciparea social-economică și politică a românilor transilvăneni, ambele Biserici plasându-se în fruntea marilor acțiuni și lupte revoluționare pentru dezrobirea neamului românesc, care au culminat cu Marea Adunare Națională Constituțională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, care a decis unirea pe vecie a Transilvaniei cu țara mamă - România, și când în fața celor peste 200.000 de români de pe Câmpul lui Horea, cei doi mitropoliți, ortodox și greco-catolic s-au înbrățisat frățește, jurând că și în viitor vor depune toate eforturile pentru asigurarea progresului și prosperității poporului român. Un jurământ cu reverberajii adânci și în actualitate.

TREZIREA CONȘTIINȚEI NAȚIONALE PRIN SCOALA ARDELEANĂ

Ion Mihail POPESCU

„Reprezentanții Școlii Ardeleane sunt, fără îndoială, pasionați cititori de filosofie, și anume nu de filosofia scolastică, cum poate să arde, ci de filosofia epocii lor, a luminișor. El cultivă un oarecare rationalism, de aci lupta lor, în anumite limite, împotriva superstițiilor. Înțelege un tratat de fizică, iar în altă lucrare de considerabilă dimensiune, el combatte credințele deșarte pe temeiul fizicii moderne. Trăsăturile fundamentale ale lumii lor le dă totuși teologia creștină. Față de creștinismul instituționalizat, față de biserică, ci își permit însă o anume libertate luministă. Libertatea lor de gândire se manifestă îndeosebi în legătură cu probleme, cum este aceea a primatului papal”.

Lucian BLAGA

Samuil Micu (1745-1806), nepot al lui Inochentie Micu (Klain), a scris peste 60 de lucrări cu conținut teoretic, social, filosofic și literar, majoritatea rămase în manuscris. El este însă renomat, mai cu seamă, prin opera sa istorico-socială, în primul rând **Scurtă cunoștință a Istoriei Românilor** (1796) și **Istoria, lucrurile și întâmplările Românilor**, în patru tomuri, în care reconstituia istoria celor trei state române (Transilvania, Tara Românească și Moldova), cu sușurile și pogorâșurile lor istorice, de la începuturi până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, argumentând originea latină și continuitatea neîntreruptă a românilor din teritoriile istorice românești. A mai scris, în limba latină, o gramatică (**Elementa linguae daco-romanae**), apărută în 1780, în care susținea că limba română o derivă din limba latină clasică. În **Carte de roagăciuni** (1779), Samuil Micu a întrebuit alfabetul latin. Sunt de adăugat traducerea **Biblici** (1795), **Învățătura metafizicii** (1787-1790), **Loghica** (1799), **Legile fiziei, etica și politică** (1800) - prelucrări logice, filosofice și, prin interpretare, sociologice.

Gheorghe Șincai (1754-1816) este alt luminător de seamă al românilor. Primele învățături și le-a căpătat în școli ungurești,

unitariene și calvine, cele secundare la Seminarul iezuit din Cluj și la gimnaziul "piarist" din Bistrița, iar cele superioare - la Roma (Colegiul DE PROPAGANDA FIDEI) și la Viena (Colegiul SANCTA BARBARA). "De cea mai mare importanță pentru formarea lui Gheorghe Șincai - socotea Lucian Blaga - au fost, desigur, anii petrecuți la Roma. El fusese trimis ca să-și însușească acolo învățătura și forme de viață ce se cultivau în Biserica romană. Ciudat lucru: la Roma existau însă și alte lucruri, mari și mărunte, existau acolo mai ales vestigiiile istoriei române. Există la Roma și o colunnă pe care se ridică statuia Sfântului Petru. Columna era a împăratului Traian. E sigur că numeroase înainte de Gheorghe Șincai nu a descoperit vreodată, cu atâtă interes ca el, că sub statuia Sfântului Petru se găsea columnă lui Traian! Mai mult decât doctrina Bisericii papale avea să-l intereseze pe Șincai, la Roma, istoria romanilor".

Gheorghe Șincai ar trebui menționat, măcar numai pentru această descoperire, în toate istoriografiile. El, la fel ca Inochentie Micu și Samuil Micu, face parte din marele cler "unit" din Transilvania cu Biserica romano-catolică ("unire" începând în 1697) numai într-un locat "Unire" era creștină, nezdruncinând

Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior au fost caracterizați de Nicolae Iorga ca „răzvrătiți religioși”. Apartenența lor la Biserica greco-catolică din Transilvania nu poate fi caracterizată decât în spirit național românesc, întrucât teologia lor, atâtă cât a fost teologie, deși punea mai presus lumina divină decât lumina firii, era motivată în adâncimile ei de conștiința lor națională. Se știe acum că greco-catolicismul, în ciuda motivațiilor politice care au stat la baza actelor constitutive (1697-1701) a fost ceea ce a fost, aducând românilor-uniti multe ponoase și multe foloase nescontate initial, cum ar fi, de pildă, trezirea conștiinței naționale prin reprezentanții de seamă ai Școlii Ardeleane. Nu se știe, sigur, ce va fi și cum va evoluă Biserica Unită cu Roma în 1990, denumirea reînnoită a Bisericii greco-catolice. Indiferent însă de modul cum se vor petrece lucrurile, căpeteniile greco-catolicismului din Transilvania ar putea să rețină cuvintele lui Nicolae Iorga, încă actuale: „Pentru Biserica unită - repreciza el în 1930 - sunt încă unele amintiri de îngropat și de căpătat o conștiință nouă, care să fie aceeași cu a majorității, de altă confesiune, a populației românești.”

Vor fi greco-catolicii din România în stare să primească acest îndemn?

Nicolae Iorga.

În lucrarea *Procanon* (1783 în manuscris și tipărită în 1894, la 73 de ani după moarte sa), Petru Maior a criticat sever dogma infallibilității papale (proclamată la 18 iulie 1870 în a patra ședință a Conciliului Vatican I, cu 667 de voturi din 714 în timpul Papei Pius al IX-lea), conform căreia Papa este infallibil de căte ori se pronunță ex-cathedra, și aceasta ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae (de la sine, nu însă în consensul Bisericii), prin care papa devine un "Rector Dei" sau un "Papa Deus", cum îl caracterizează canonistii Evului Mediu.

În *Istoria pentru începutul românilor în Dacia* (1812), Petru Maior a argumentat continuitatea românilor în Nordul Dunării și a susținut că români sunt urmășii curați ai romanilor, întrucât dacii au dispărut cu toții din Dacia, în urma răboielor purtate cu romani lui Traian. Conform acestei exagerări, îndreptățită în epocă prin viscitudinile prin care trecea Transilvania, pricinuite de cele trei națiuni politice și patru religii recepte, dar mai cu seamă de violențile puse la cale de Ungaria și Austria, el consideră că limba română își are izvoarele în latina populară, nu în latina clasică, așa cum socotise Samuil Micu. A mai tipărit *Istoria Bisericii Românilor*, atât acestor dincoace, precum și a celor de *dincolo de Dunăre* (1813), bazată pe unitatea (dogmatică, de cult și canonica) a ortodoxiei. Pe lângă acestea, de la Petru Maior au rămas *Dialog pentru începutul limbii române între nepot și unchi* (1819). *Ortographia romana sive latino-valachica* (1819). Predici sau învățări la toate duminicile și sărbătorile anului, multe traduceri de lucrări de popularizare științifică, în chip luminist, făcute și tipărite între 1813-1816, în care romanitatea românilor apare ca primă formă a conștiinței de sine a transilvănenilor și ca legitimare posibilă a lor ca națiune politică în statul lor firesc.

Orthodoxia, în afară de acest crez, orice ofensă, în vreun fel, ideea națională a românilor îl ofenza pe el însuși. Concluzionă este, în privința aceasta, replica dată episcopului greco-catolic Fabian Bob, care avea repulzi față de Revoluția franceză (1789) și se temea de înrăurirea ei în Europa și mai cu seamă în Transilvania. Episcopul și clericii din jurul lui aveau multe patimi ale clerului romano-catolic și era un mare "îndrăgostit al aurului". În toiu unor discuții cu adeptii lui Fabian Bob privind modul cum sunt administrate bunurile episcopiei, Gheorghe Șincai a spus: "Chiar eu voi fi autorul și capul rebeliunii și al conjuraților" în Transilvania (citat de Lucian Blaga).

Rezultatul acestei mărturisiri a lui Gheorghe Șincai a fost arestarea, umilierea, anchetarea și demiterea din postul de director al învățământului primar "unit" din Transilvania, unde sporise numărul școlilor la aproape 300. După diverse peregrinări, "răzvrătitul" s-a refugiat la curtea magnatului ungur Daniile Vass, ca pedagog al odraselor magnatului (vreme de 6 ani). Acum a început el să redacteze *Hronica românilor și a mai multor neamuri, cât lucrurile, întâmplările și faptele unora fără ale altora nu se pot scrie pre înteleș* - prima încercare masivă și izbutită, în multe privințe, a istoriei românilor între anii 86 e.n. și 1739 - care pune accentul pe continuitatea românilor în Nordul Dunării, lipsit de orice constrângere teologică și favorizat de lumenismul epocii și de idealismele evenimentelor petrecute în Franța, în 1789 și în anii următori.

Toate popoarele au în patrimoniu lor cultural numeroase superstiții. Contrare analizelor rationale a lumii și aflate în opozitie cu dogmele creștinismului, superstițiile sunt- după o definire a lui Plutarh - imagini denaturate ale realului, care sădesc în om teama umilitoare și obsesivă. Resurse de mari religii sistematizate în teologii și combătute de filosofie și de sociologie, de exemplu, în multe cazuri și de teologi, în vremuri și în locuri deosebite, superstițiile au făcut obiect de interes și în preocupările lui Gheorghe Șincai. E de menționat, în privința aceasta,

O CONTRIBUȚIE LA REABILITAREA IDEII DE TEORIE LITERARĂ ÎN MANUALELE ȘCOLARE

Prof. dr. Ion Dodu BĂLAN

Nimic nu-i vesnic. Nici frumosul, nici urătul, nici binele, nici răul, de aceea, poate, spre fericirea culturii naționale și a învățământului românesc, s-au stins, parcă, și în amintirile noastre cele mai negre, vremurile în care un ridicol profesor universitar autodidact, definesc, cu un accent supărător de străin, Estetica "disciplina pe care o predau eu". Au dispărut vremurile în care alii neprofesionali încărcă manualele de *Estetică și Teoria literaturii* cu năzbătările aduse de aiurea, ale *realismului socialist* despre care se pretindea că "aduce în literatură și artă o nouă metodă de creație, o metodă revoluționară..."

Manualele de "teoria literaturii" erau burdușite cu principiile ideologico-estetice ale realismului socialist (care, spre cîinstea intelectualilor noștri, la noi au fost părăsite mult mai devreme decât în alte țări socialiste, chiar de către cei care le-au consacrat o carte).

Manualul de teoria literaturii era îmbăcisit cu teze proletariete, desușiate și troglodite care bulversau în mintea cititorilor scara de valori a culturii naționale și universale, creind climatul prielnic de a-l înlocui pe Eminescu cu A.Toma, pe Tudor Arghezi cu Theodor Neculăș, pe Ion Barbu cu Ion Păun Pincio, pe Dan Botta cu Dan Deșliu sau alungând în noaptea uitării, a defăimării pe unii dintre cei mai mari scriitori români - Nicolae Iorga, Octavian Goga, Lucian Blaga, N.Crainic, V.Voiculescu, M.Eliade, Emil Cioran, E.Ionescu.

Din nefericire, istoria astăzi dezastroasă îi tentează și astăzi pe unii ifosi și pe alții care au uitat

Sub o copertă de elevată finită artistică, datorată lui Done Stan, e vorba de o ediție revăzută și adăugită, de o deosebită utilitate pentru elevi, studenți, profesori de specialitate și pentru alte categorii de cititori, care vor să intre cu luciditate și o anume inițiere în întortocheatul univers al artei scrisului - ghidul lor este un eminent critic literar și experimentat profesor. De altfel, cartea are la bază *curcul predat de Marian Vasile la Universitatea "Spiru Haret"*. Cartea se sprinjă pe o foarte bogată și creator astmulată bibliografie, structurată logic pe stabilirea diferențelor și interferențelor dintre teoria, critica și istoria literară, pe definirea obiectului teoriei literare, a categoriilor, frumosul natural și frumosul artistic, poposind cu inteligență și folos pentru cititor asupra structurii operei literare, a specificului versificației, a figurilor de stil fundamentale, a curentelor și genurilor literare. De interes deosebit și foarte bine tratat este capitolul consacrat *receptării literare*. Mai întâi de toate *Teoria literaturii* este o propedeutică. Cititorul excelentei cărți a lui Marian Vasile se poate informa cu maximă eficiență asupra unor noțiuni de bază privitoare la specificul literaturii, la diferență dintre limbajul comun și cel artistic, dintre textul literar și discursul literar, la istoria versuștilor libere, structura prozei și modelul narativ.

Lucrarea lui Marian Vasile se impune și prin fructificarea unor informații și idei apărute în ultimele decenii în cadrul unor curente de gândire precum structuralismul, semiotica, psihocritică, poética matematică și teoria receptării operei de artă.

LUCHIAN. Lăutul

(Continuare în pag. 6)

SOCIOLOGIE ȘI POLITICĂ

OPINIA PUBLICĂ,

DEMOCRAȚIA

ȘI STATUL DE DREPT

CA OBIECT

AL CUNOAȘTERII

(Continuare din pag. 1)

Cu o clară percepție asupra rolului sănătății ca factor de schimbare, autorul consideră, pe bună dreptate, analiza sociologică complexă a transformărilor din țara noastră ca o "verigă" întrinscă a unei tranzitii "miciodată încheiate în ordinea ideilor și progresului social și în succesiunea generațiilor". Nu întotdeauna, unul din capitole, intitulat "Viitorul ca obiect al cunoașterii", este în fapt, o pledoarie pentru studierea acomodării reciproce dintre opinia publică, democrația și statul de drept ca cernă suprinsă în dinamică, în lumenă acualelor realități sociale, ca lume "care o pregătește pe cea de mâine", adică "dintr-o atitudine prospectivă și în interesul întregii țări", deschisă spre ceea ce Bertrand de Jouvenel - citat de autor - numește "natura viitorului" sau "viitorul ca obiect al cunoașterii", determinantele subiective, umane ale dezvoltării societății sunt influențate în interacțiunea lor vie cu cele obiective: necesitatea unei opțiuni clare asupra viitorului se impune nu în sine, ci ca motivare a acțiunii politice neîntârziate asupra unor condiții concrete date. În această privință, autorul surprinde nu atât trăsăturile generale, didactice și ostentative principale, ale conceptelor, ci ipostazele necesare înțelegerii specificului tranzitiei românești și rezolvării pragmatice a exigențelor sale. Este ilustrativă prudența în caracterizarea vîntoarei orânduirii spre care se îndreaptă societatea românească. Fără îndoială, este vorba de economia de putere, de "un sistem sau regim politic inclusiv de definit, dar oricum capitalist (nu trebuie să ne ferim de termene)", însă care poate marca drumul istoric și al ambianței geopolitice și economico-imprimată dominante de condiția europeană și zonală a țării noastre. Dar, deși este vorba de probleme ce-și pot găsi rezolvarea numai într-o abordare globală, pentru că însăși tranzitia românească este concomitentă și sistematic interdependentă cu innoiriile ce au loc în întreaga lume, lucrarea relevă proeminenta națională clară a acestui proces; către, în toate studiile componente relevă, ca mesaj, responsabilitatea omului de știință, a sociologului în primul rând, pentru înțelegerea proceselor și, mai ales, pentru înarmarea societății cu diagnosticul eruzii, cu sugestia privind rezolvarea ei. Pentru că, deși comune ori similare, în trăsăturile lor fundamentale, cu preocupările de remodelare a componentelor factorului subiectiv, uman ce au loc și în alte țări, lucrarea relevă explicit și implicit preeminența națională a tranzitiei societății românești, deși și a cercetării sale. Sub sensul atracției globale, universale a libertății și drepturilor omului, **Opinia publică, democrația, statul de drept**, trăsăturile și interacțiile respective se constituie și se manifestă ca expresie a intereselor și

condițiilor naționale, a idealurilor dezvoltării unei anumite comunități etnice, teritoriale, economic și statal istoric determinante. "Naționația ca sistem politic - spune autorul - este o creație umană, susceptibilă de schimbare și adaptare, dar cu condiția ... conștiinței și voinei omului". Fără îndoială că predominantă și în tranzitia românească rămân aspectele economice. Dar, ca peste tot în lume, "... dacă politica poate câștiga singură prin economic, ... economia pierde mai tot timpul prin politică", "adică prin politica ce se declară pentru reformă, dar nu o promovează consecvent și coerent". De fapt, prin această perspectivă este relevat rolul opiniei publice ca "formă specifică de manifestare a conștiinței oamenilor", ca "o parte a ideologiei, un moment al practicii politice". "Manifestă sau discretă, în forme invizibile sau difuze, uneori foarte penetrante, cu grade diferite de influență și eficiență, raportarea la interesele de natură și valoare națională conferă opiniei publice trăsături de opinie națională"; în condițiile țării noastre, aceasta înseamnă că opinia publică națională se formează, se structurează și se afirmă în jurul și sub semnul "opțiunii irreversibile a societății românești pentru democrație și stat de drept, pentru pluralism politic și economie de piață". Din această opțiune izvorăsc interesele naționale atât privind reconstrucția internă, cât și participarea țării la viața internațională; sub semnul acelerării imperativelor istorice autorul invită la înțelegerea și a conceptului statului de drept: "Idealul și practica statului de drept se înscriu pe coordonatele transformării lumii de ieri și de azi, din Est ca și din Vest, într-o lume de mâine, care nu va mai urma orbește anumite modele, ci își va căuta făgădui propriu" spre societatea deschisă, informatizată și a culturii, a secolului XXI. "Țările Europei Centrale și de Est - după cum remarcă politologul Ralf Dahrendorf, citat de autor - nu s-au debarasat de sistemul comunist pentru a-l îmbrija cu cel capitalist (oricare ar fi acesta); ele s-au scutură de un sistem închis pentru a crea o societate deschisă". Aceasta previne - remarcă autorul - asupra consecințelor grave ale unor interpretări dogmatice ale experiențelor sancționate de istorie atât în ce privește statul totalitar supracentralizat, cât și a practicilor ultra-liberale, anarhistice în fond și dezagregate. "Statul de drept" trebuie să asigure "autoreglarea intereselor publice, dar și a celor de grup" în procesul tranzitiei să fie capabil de a "controla eficient și funcțional depășirea problemelor dificile ale tranzitiei". Adică, trebuie să asigure, firește, ordinea legală necesară, cu un remarcă economistul Anghel Rugină. Trebuie să se desfășoare "într-un regim de echilibru statal", sub semnul interesului național. "Statul de drept" reprezintă principală componentă a practicii politice democratice; în afirmarea sa, valorile democrației

situată în care să-ă găsești una nouă, cu deosebire economia națională, în perioada următoare revoluției din decembrie 1989. Societatea românească a plătit și mai plătește încă un preț greu pentru faptul că, sub sensul atracției liberalilor și drepturilor omului, al speranțelor desăvârșite de revoluție a fost subestimată de către mijloacele mass-media și forțele politice în curs de închegare, educarea în aceeași măsură a unei mentalități "democratice" cuprinzătoare care să stimuleze insuflarea la nivel occidental și a ordinii în gospodărire, economiei naționale, în perspectiva edificării pieței moderne. Absența, voită sau nevoită, a unei asemenea preocupări, cultivarea de imagini-ziereale, false ori reducționiste ca aceea că democratizarea politică și reabilitarea proprietății private rezolvă prin ele înșile problemelor tranzitiei, au avut ca rezultat anumite comportamente care, politice interpretate, au acționat împotriva intereselor naționale.

In vidul de informare privind perspectiva societății românești după revoluția din decembrie 1989, suprapus pe prăbușirea autorității statale drept urmare a contestării și culpabilizării globale a ceea ce a fost "orânduirea socialistă" și au făcut locul, anarhia și jaful avutului obștesc. Pe fondul perturbării climatului moral-politic din societate, a suprasolicitării binefacătorilor societății occidentale și prezentării trunchiate și deformate a realităților vest-europene, acumularea agresivă și sălbatică de capital, a dus la constituirea în afara controlului societății a unei economii subterane, reprezentând 40 la sută din produsul intern brut și o parte și mai mare din buget. Aceste practici au aruncat cu zeci de ani în urmă producția și condițiile de viață ale populației și, mai ales, au întârziat neînțăritul procesul de reconstrucție națională și integrării țării în structurile europene și euro-atlantice. Cât de importantă devine în prezent imaginea pentru cultivarea unei opinii favorabile intereselor naționale o dovedește "bătălia ce se duce în spațele ușilor inchise", ale cancelariilor occidentale și instituțiilor comunitare europene și euro-atlantice în vederea extinderii alianțelor de cooperare și securitate, alinierii fostelor state socialiste și ocuparea unui loc căt mai favorabil de către țările candidate. Dincolo de această ceea ce construiesc opinia națională și membrii noii clase politice subînsemnată adevărat - relevat de o personalitate din NATO, aceeași ce formula părerea de mai sus - că "problemele de imagine externă, relațiile publice sunt poate la fel de importante ca și esența progreselor înregistrate". Nu este o sintagmă izolată ori ocazională. Imaginea țării, în interior ca și în afară devine în tot mai mare măsură un factor fundamental al formării și acțiunii opiniei naționale, al promovării interesului național, realizarea fideli și onestății în opinia națională, dar și mondială a societății românești și aspirațiilor sale poate și trebuie să contribuie la creșterea capacitatii naționale de a se prezenta în fața lumii cu adevăratele sale aspirații. Mesajul cărții prezentate extrem de succint - în doar câteva din ideile sale, nu și singular. Se situează într-o sută ilustrată de întreaga sociologie românească.

* Ch. Donnelly, consilier în Secretariatul general al NATO - în "Adevărul" nr. 1870 din 21 mai 1996.

O CONTRIBUȚIE

(Continuare din pag. 5)

Temeinic documentată, logic structurată într-o arhitectonică unitară și armonioasă, clar și frumos scrisă, carte de Teorie a literaturii a lui Vasile Marian e departe de a fi aridă. Dimpotrivă, e profund folosită, instructivă și plăcută, ca atare, merită toată aprecierea cititorului. Autorul acestei cărți a mai scris *Disocieri în teoria culturii și artei moderne* (1975), *Conceptul de originalitate în critica literară românească* (1988), *Mihail Bahin-estetician și filosof* (1982), ca și capitoare din volumele colective: *Metodologia istoriei și criticii literare* (1969), *Evoluția artei moderne și exigențele receptării* (1986), *Dictionar de termeni literari* (1976) și altele de o înaltă ținută științifică, dovedind o temeinică informare, competență și talent în domeniul abordat.

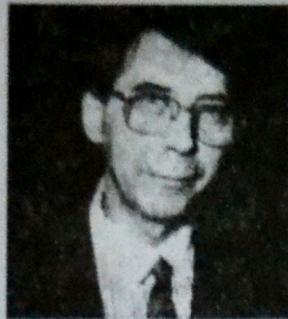
submedioare sau foarte contestate. Păcat că nu e fructificată suficient sau chiar deloc contribuția teoretică de excepție a unui Dumitru Ghise, Nicolae Balotă, Ion Ianoși, Ion Vlad, Andrei Pleșu, Ștefan Augustin Doinaș, Gabriel Liceanu, Vasile Moraru, Mircea Zaciu. E păcat că cititorul află într-un loc de B. Streinu, în altul de V. Streinu (să fi avut loc un *vetacism*, trecerea lui V. la B., după modelul betacismului veteranum, bătrân? !); află cititorul de Marian Vasile și de Maian Vasile, de Mihai Bodeianu și în alt loc de Mihai Bordeianu, cum e corect.

Of! Eterna corecțură! Căci ea e de vină.

Dar peste aceste mici scame, lucrarea lui Marian Vasile e o carte de referință care are darul de a contribui la reabilitarea ideii de teorie literară în manualele școlare. Un merit remarcabil al autorului.

O ȘANSĂ PENTRU STUDENȚII MEDICINIȘTI de la universitățile particulare

„Dorim demonopolizarea orcării segment al școlii“

Prof. dr. Virgil PETRESCU,
ministrul Învățământului

“Conform programului nostru, dorim o demonopolizare a tuturor sectoarelor, inclusiv a învățământului de stat și particular. Le tratăm pe toate fără discriminare. Cu o condiție: ambele să aibă calitatea corespunzătoare cu reforma pe care vrem să o aplicăm.

În privința facultăților particulare de medicină din București se întrevede o posibilitate de alcătuire a unei asociații, a unui consorțiu legal care să asigure rezolvarea corectă a unei reale concurențe în acest domeniu. Dar noi nu vom intervină pe lângă CNEAA care se află sub ordinea Parlamentului. Sunt că acum există o atmosferă favorabilă de reală deschidere, chiar și la CNEAA. Am rugat ca, pentru a intra în normalitate, comisiile să consemneze real ce găsește în teren. Mai ales că acum, la fiecare unitate vizată, gradul de dotare a întregii activități preclincice și clinice a înregistrat o îmbunătățire substanțială. Toamna pentru că CNEAA, chiar și în situația înființării unui consorțiu, nu poate da garanții, ceea ce se cere este o evaluare corectă a realității”.

„Suntem deschiși opțiunilor“

Prof. dr. Ioan MIHĂILESCU,
președintele C.N.E.A.A.

“Însuși dialogul avut cu rectorii de la universitățile particulare este o dovedă a disponibilității noastre spre a găsi o soluție. Oricum, ideea existenței în Capitală a cinci unități de învățământ superior medical nu este realistă. Cu actualele resurse umane și materiale nu pot fi îndeplinite cerințele unei activități de calitate nici în domeniul preclinic, nici în cel clinic. Comisia de medicină este dispusă să reanalizeze cu un mare număr de experți propunerile ce vor fi înaintate. **Dar soluția finală va depinde strict de conducerile universităților solicitante.** Aș conchide recunoscând că discuția a fost deschisă recunoașterii punctelor dificile. Indiferent cui îi aparțin neîmplinirile”.

ACTIUNE BINEVENTITĂ

Excelentă ideea cotidianului “Tineretul liber” de a organiza o întâlnire care a reunit prima dată reprezentanții ai învățământului superior universitar - rectori, studenți - , ai Ministerului Învățământului, C.N.E.A.A., Comisiei de Învățământ a Senatului. Reuniunea, care s-a desfășurat la Clubul “Casablanca” (Sala Polivalentă), s-a bucurat de participarea unor personalități de prestigiu: Virgil Petrescu, ministrul Învățământului, senatorul George Pruteanu și Emil Tocacă, Paul Sterian, secretar general al C.N.E.A.A., precum și rectorii principalelor universități particulare: acad. Ion Coteanu - Universitatea “Spiru Haret”; Ion Smedescu - Româno-Americană; Avram Filipăș - “Titu Maiorescu”; Ion Spănuțescu - “Hyperion”; Dolphi Drimer - “Ecologică”; Momeciu Lubuncu - “Dimitrie Cantemir”; Lidia Cristea - “Gh. Cristea”. A participat, de asemenea, Paul Bran, reectorul ASE.

Adela DEAC

Despre învățământul superior particular s-a scris enorm în ultimii săptămâni. Pro și contra. E drept, nu în puține situații “universitățile” particulare s-au dovedit a fi o jalină fabrică de iluzii pentru cei care au dat bani grei pe niște promisiuni deosebite. “Cîmpărăile” universitare au umblat strădania serioasă a altora care s-au străduit să facă din această formă academică de pregătire o alternativă în formarea specialiștilor. În fine, cu aproape patru ani în urmă, fostul ministru al învățământului a luat “taurus” de coarne și a încercat o măsură reparatoare. Așa a apărut Legea nr. 88 din 1993 care venea să recunoască o realitate existentă, dar și să stopeze, prin măsuri restrictive, “dughenizarea academică”. Singurul “nod gordian” rămas - și nu doar în... gâtul CNEAA - îl

constituie facultățile de medicină din Capitală. Autorizarea lor se refuză cu insistență de comisia de specialitate a CNEAA. Să cum totul are o limită, recent, la amintitul consiliu de autorizare, a avut loc o întâlnire a rectorilor universităților ce au profil medical, cu staff-ul organismului parlamentar de care depinde astăzi linia studenților mediciniști, dar și a celor care au organizat aceste facultăți. La conclavul de care amintem, pentru prima oară la masa dialogului s-au aflat față în față rectorii și membrii comisiilor care au stabilit verdictul de neautorizare. S-au căutat soluții viabile care să dezamorseze situația. În final au fost avansate trei variante: crearea unui consorțiu, prin unificarea facultăților de profil din universitățile “Spiru Haret”, “Titu Maiorescu”,

“Româno-Americană” și “Ecologică”; reanalizarea facultăților existente și autorizarea unei singure facultăți din fiecare profil; depunerea de către universitățile interesate a noi dosare care să reflecte realitatea existență, prin care să se solicite autorizarea. Am dorit să afliam ce s-a discutat în spatele ușilor închise unde combatanții au... operat pe cord deschis acestă controversată problemă a autorizării, care sunt opiniiile celor direct interesati pentru variantele propuse, dar și punctele de vedere ale factorilor de vază; ministrul învățământului și președintele CNEAA.

Grupaj realizat de Aurel GHIMPU

UNIVERSITATEA „SPIRU HARET“

,Au existat idei preconcepute“

Prof. dr. Aurelian BONDREA,
președintele Fundației „România de Mâine“
și al Senatului Universității „Spiru Haret“

“Pozitiv este faptul că, în final, comisia de medicină ne-a vizitat. Spun astă deoarece inițial, fără vizită, declarând chiar că „nu se va autoriza nici o facultate de medicină“, ne-au dat un verdict negativ fără să ne treacă pragul. În urma contestației noastre, comisia care a venit a făcut o vizită formală, întocmind un raport identic cu cel elaborat înainte de a fi venit la noi. Au urmat alte obiectii soldate cu vizita din octombrie 1995. Procesele verbale întocmite la facultățile de medicină generală și stomatologie consemnează îndeplinirea criteriilor și standardelor prevăzute de lege. Verdictul a fost același - neautorizare - iar situația noastră (și nu numai) este neclară.

Ce este greu de înțeles și de conceput este faptul că în timp ce

noi trăim în tensiunea continuă așteptării, cu toate concluziile pozitive ale expertilor care au constatat realitatea, alte facultăți de stat, care funcționează în centre în care nu există nici clinici universitare, nici cadre didactice titularizate în învățământul superior medical sunt recunoscute și de CNEAA și de Ministerul Învățământului și de Guvern.

Este greu să dai un răspuns cert la refuzul perpetuu de a nu ni se recunoaște meritele. Un posibil răspuns civilizat, pentru că pot fi emise și alte ipoteze, este teama de concurență pe care o reprezentăm pentru cei de la stat. Poate doar aşa se explică și interdicția - care încalcă toate legile țării, inclusiv Constituția, -

impusă de UMF «Carol Davila» cadrelor sale didactice de a predă și la particular...

Nu vreau să mai insist asupra acestei teme. Cred că ideea avansată de a se crea un consorțiu este un fel de concesie care nu se acordă pentru a rezolva problema studenților. Sună de acord cu ea cu o condiție: studenții noștri să aibă această calitate fără să mai fie nevoiți să sustină examene filtri pentru a accede la licență”.

Acordul Universității „Spiru Haret“ la inițiativa C.N.E.A.A.

Domnie sale
Domnului prof.univ.dr. Ioan Mihăilescu,
președintele Consiliului Național
de Evaluare Academică și Acreditare

Nr.74/ 18 III/ 1997

Avem placerea să vă informăm că, urmare a discuțiilor purtate la data de 10.03.1997 cu rectorii universităților particulare ce au în structură facultăți de medicină, s-a hotărât, de comun acord, că este oportună înființarea unui consorțiu. Vă informăm că pentru definitivarea acestui proiect - potrivit celor precizate de dumineavoastră în adresa nr.178/ 25.02.1997 - vom ţine o legătură strânsă cu domnul prof.univ.dr. Avram Filipăș, rectorul Universității “TITU MAIORESCU”.

Cu deosebită stima,

Rector al
Universității „Spiru Haret“
Acad. Ion COTEAU

Președintele Fundației „România de Mâine“
și al Senatului Universității „Spiru Haret“
Prof. dr. Aurelian BONDREA

Domnie sale
Domnului prof.univ.dr. Avram Filipăș,
rectorul Universității „Titu Maiorescu“

Nr.73/ 18 III/ 1997

Urmare a sugestiilor ministrului Învățământului, domnul prof. univ. dr. Virgil Petrescu și a președintelui C.N.E.A.A., domnul prof.univ.dr. Ioan Mihăilescu, la data de 10.III.1997 a avut loc întâlnirea rectorilor celor patru universități care au în structură Facultăți de Medicină.

Obiectul discuțiilor l-a constituit evaluarea oportunității creării unui Consorțiu al respectivelor facultăți. Întrucât, prin adresa Nr. 178 din 25.II.1997 am fost întâlniți de C.N.E.A.A. că Universitatea “Titu Maiorescu” este abilitată să asigure finalizarea acestei acțiuni, vă comunicăm că Universitatea “Spiru Haret” este de acord cu constituirea Consorțiului respectiv și vă rugăm să ne informați în legătură cu demersurile concrete care trebuie îndeplinite în acest scop.

Cu deosebită stima,

Rector al
Universității „Spiru Haret“
Acad. Ion COTEAU

Președintele Fundației „România de Mâine“
și al Senatului Universității „Spiru Haret“
Prof. dr. Aurelian BONDREA

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

ION PETROVICI ELOCINȚA FILOSOFULUI

25 ani de la trecerea în eternitate a profesorului

Prof.dr. Ion FLOREA

S-a împlinit un sfert de secol de la moartea lui Ion Petrovici, personalitate emblematică a filosofiei românești din prima jumătate a acestui secol. Prin activitatea sa didactică, editorial-publicistică, de promotor al culturii originale, ca și prin cea de parlamentar și om politic, animat de servirea binelui public și a interesului național (a atins performanța de a fi fost ministru în patru guverne interbelice), Ion Petrovici și-a căstigat aprecierea largă a comunității intelectuale - academice, universitare, literare și politice - interbelice. Profesorul ieșean și-a adăugat apoi aprecierea mediilor filosofice europene și internationale, grăție cursurilor și conferințelor pe care le-a ținut în deceniiul al patrulea la mari universități și instituții din Germania, Franța, Austria, Italia, Elveția, Cehoslovacia, Belgia, Algeria, ca și comunicările prezentate cu competență la congrese mondiale de filosofie și studii publicate în reviste străine de specialitate. Prin audiența de care acestea s-au bucurat, Ion Petrovici a contribuit, poate cel mai mult, la afirmarea filosofiei românești în lume, la cunoașterea României și a culturii ei în mediile universitare și de cercetare europene, și nu numai europene, ale vremii.

Aura europeană pe care Petrovici și-a făurit-o era însă rodul excelentei pregătiri și căutărilor sale permanente spre originalitate, al prestației la cotele cele mai înalte, admirate mai întâi de zecile de generații de studenți ai Facultății de Litere și Filosofie de la Universitatea ieșeană, al cărei dascăli și decan (1923-1926) a fost și pe care n-a părăsit-o niciodată, cu toate că demnitățile deținute la nivel național i-au permis oricând. Vocation și pregătirea sa erau de valoare națională și europeană. La toate acestea au contribuit din plin și talentul său de orator înnașcut, cum avea să remarcă C. Rădulescu-Motru la primirea sa în Academie. Cultivarea acestei predispoziții moștenite și-a făcut-o în umbra unor dascăli celebri ca Titu Maiorescu și Nicolae Iorga și a fascinației unor politicieni de marcă, mari oratori și ei, precum Tache Ionescu și Barbu Ștefănescu Delavrancea. De asemenea, o preocupare teoretică aparte a lui Petrovici a fost și analiza comparativă a artei oratoriei în activitatea personalităților menționate.

In Omagiu pe care Societatea Română de Filosofie îl-a adus la împlinirea a 30 de ani de activitate didactică se sublinia tocmai "ordinea luminosă" ca virtute esențială a prelegerilor sale, măsură și eleganța acestora, care reverberază, desigur, și în discursurile sale politice, ca și în

lucrările sale. Aceste calități oratorice, împreună cu spiritul de finețe și distincție a nuanțelor, i-au făcut pe cei ce l-au audiat să-i remarcă elocința specifică inegalabilă. Elocința profesorului român a încațat păță și elita filosofică franceză, încât renumitul filosof Léon Brunschwig, care prezida auditoriul select al conferinței lui Petrovici la Sorbona, sublinia la încheierea acesteia: "Domnilor, se pretinde ca o condiție franceză claritatea. Însă francezul iubește claritatea, dar n-o practică întotdeauna. În timp ce domnul Petrovici posedă claritatea într-un

lui Blaga, de altfel, Ion Petrovici și-a putut relua doar preocupările memorialistice și impresiile de călătorie, publicându-i-se trei asemenea volume.

Ion Petrovici s-a specializat în istoria filosofiei universale și logică, publicând numeroase lucrări precum *Cercetări filosofice* (1907), *Teoria noțiunilor, Studiu de logică* (1910), *Probleme de logică* (1911), *Pagini filosofice* (1914), *Introducere în metafizică* (1924), *Studii istorico-filosofice* (1925) și numeroase altele. A mai tipărit culegeri de lecții despre filosofia lui Kant, Schopenhauer, Poincaré și Maiorescu. Aprecind

teoretici rezidă în aspirația neconținută a spiritului uman spre o vizuire de ansamblu unitar asupra lumii și omului, pe care nu ne-o pot da științele particulare. Iar nevoia practică de metafizică este mai ales de natură axiologică, rostind orientarea activităților umane, găsirea sensului vieții și existenței noastre. Prin prisma unui rationalism flexibil și echilibrat de un anumit realism (ambele armonizându-se cu măsura și echilibrul personalității sale) filosofia "trebuie mai mult să ia decât să dea științelor", să parcurdează de la fapte, în loc să se impună și să le contrazică, cum au procedat, din păcate, unii metafizicieni. Speculațiile și erorile la care

de creație să în vremurile vițregi ce au venit, anulându-i proiectele creațoare, deși senecteau nonagenară i-ar fi permis-o.

Chiar dacă opera sa filosofică rămâne marcată de o anumită neîmplinire, apărând din ea doar "un prolog" al aceleia promise, în împrejurarea amintită, ideile filosofice dezvoltate de Petrovici își păstrează și astăzi prospețimea și valoarea. Cu lucrările sale din primele decenii ale secolului să-șă pută astfel vorbi de o "mișcare filosofică românească" largă, ilustrată, incarcată și promovată din plin de profesorul ieșean.

Într-o evocare despre Mihai Ralea, fostul său student, ce i-a devenit apoi prieten, Petrovici relevă că de asemănătoare și apropiate sunt creațiile lor. El evidențiază "slăbiciunea lor comună" pentru genul eseistic și aforicist, care le-a oferit posibilitatea analizei problemelor "în bogăția lor concretă" și a punerii în valoare a talentului lor literar. Numai că lui Mihai Ralea sorții i-au fost mai favorabile, el reușind să realizeze sinteza filosofică pe care și-o dorea atât de mulți și Ion Petrovici. Pentru Ralea această sinteză era *Explicarea omului*, apărută după război. Oricum, după că suferise după război, Petrovici își luase adio de la proiectele și promisiunile sale în filosofie. Cu toate acestea, astăzi, nu numai și nu în primul rând opera lui de memorii și de impresii de călătorie se cere reeditată, cum să-acredită ideea în regimul politic anterior, ci mai ales cea filosofică, fundamentală sa creație.

Pentru mediu său universitar, Ion Petrovici rămâne însă modelul profesorului în căutarea perfeclionării elocinței, revărsată, deopotrivă, asupra fondului de idei, ce trebuie mereu îmbogățit, dar și asupra formei, de comunicare ideatică, cu o claritate de cristal, dar și afectivă cu auditoriul, sensibilizând nu numai mintea, ci și sufletul studenților. Pentru aceasta, mărturisea Petrovici în plină maturitate, "mă străduiesc să impletești abstractiile filosofice cu valul viu al vieții concrete". Pentru că, numai astfel filosofia și orice altă disciplină abstractă își face loc cu ușurință în mintea și sufletul tinerilor.

Lucian Blaga, Ion Petrovici și D.D. Roșca (în mai 1939).

asemenea grad de perfecțiune ...", încât aceasta este distincția sa personală.

Mentionăm și talentul literar al filosofului, fructificat încă din tinerețe și concretizat apoi în numeroase volume cu caracter memorialistic, de impresii de călătorie și evocare a unor mari personalități.

Ion Petrovici a sprijinit din plin cultura română și pe creatorii ei de seamă. Neutându-și niciodată mentorul, care a fost Titu Maiorescu, Ion Petrovici a căutat să încurajeze și să promoveze, când a putut, valorile și competențele deosebite, susținând în acest sens intrarea lui Rebreanu, Blaga și Lovinescu în Academie, crearea unei catedre de filosofie a culturii la Cluj pentru marele filosof ardelean, ca și intrarea în învățământ superior a lui Gala Galaction și Constantinescu-Isăi. Ion Petrovici a dovedit în creațiile sale un "remarcabil registru stilistic", cum avea să observă criticul Vladimir Străină. Iar tentația literaturii, mai pulsatoră în tinerețe prin realizările sale poetice și dramaturgice (poemele nu sunt apreciate de Maiorescu, iar piesa sa *O sărutare* a fost jucată de Teatrul Național la recomandarea lui J.L. Caragiale) nu-l părăsit niciodată. În ultimi ani ai vieții, când monolitismul ideologic și filosofic totalitar neîndurător i-a interzis să-și împlină creația filosofică (ca și a

lucrările sale filosofice, C. Rădulescu-Motru îl caracteriza la Academie în 1935 ca un "filosof de rasă".

Este de consternat perseverența lui Ion Petrovici în apărarea statutului și autonomiei filosofiei, într-o vreme în care pozitivismul ataca dreptul ei la existență. Lucrarea *Introducere în metafizică* sintetizează acest demers pregătit pentru elaborarea unei sinteze filosofice unitare, pe care le-a reușit în gândirea românească C. Rădulescu-Motru și mai ales Lucian Blaga. Nevoia imperioasă de filosofie (de metafizică în terminologia sa) rezulta după Petrovici "atât dintr-o necesitate teoretică, cât și dintr-o trebuință practică". Nevoia

acestia au ajuns nu justifică nicidcum renunțarea la filosofie și nici războul pozitivist lichidator impotrivă ei.

În cuvântarea sa de răspuns la discursurile omagiale cu prilejul marcarii a 30 de ani de carieră didactică, făcându-și bilanțul operei filosofice publicate, Ion Petrovici mărturisea cu regret (era în 1938) că n-a văzut încă lumina tiparului, "lucrarea de sinteză filosofică" (evitarea termenului de sistem filosofic este semnificativă) a vieții sale, anunțând că aceasta se află într-un stadiu avansat de realizare. Și mai promitea atunci că, după această sinteză teoretică, să elaboreze și o "sinteză de filosofie practică", în care să condenseze experiența sa de viață. Dar filosoful n-a mai dispus de sine și

REVISTA

OPINIA

națională

Tiparul executat de

TIPOGRAFIA

FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

TERNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Carmen ZAHARIA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 431.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Revista se poate procură prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispozitiv de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 431.00.972-B.C.R.-S.M.B.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 431.00.972-B.C.R.-S.M.B.